

CPT.: *Pinta-i-mirall*.

Del ll. *pecten*, *-inis*, com a nom d'un mollusc, vénen els cultismes *pectiníds*, *pectini*, *pectinibranqui*, *pectiniforme*. *Pectinat*.

Pentenill 'pèls del pubis' [fi S. XIV], del ll. *PECTĪ-⁵ NĪCŪLUS, diminutiu de PECTEN en el sentit de 'floc de cabells'; sentit que aquesta paraula hagué de tenir també en llatí, com en les altres llengües indoeuropees, cf. gr. πέχος, a.-al. ant. *fahs* id., ll. *pexus* 'cabellut'; car en llatí tardà apareix també *pecten* en el sentit de 'mont de Venus' (Dioscòrides lombard del S. VI, *RFgn.* XIV, i, 624). «Lavé tot lo meu cors e fiu-me raure la barba e toldre lo *pentinill*» en l'obra juvenil i lúbrica de BMetge (ed. Riq., 100.34); «va levar [llavar, rentar'] les cames e les cuxes --- e va-li raure lo *pentanill*», doc. del procés obscè de Bna. 1410 (Riera i Sans, *El Cavaller i la Bagassa*, 95); veg. cita del Receptari val. de Micer Joan (1466), vol. II, 185a8; «--- del cetrill! / foc li crem lo *pentanill*» en el *Coll.* val. de *les Dames*, fi S. xv, v. 940; «os del *pentanill*:²⁰ pubis» en el *Collectori* de Cauliac (fi S. xv), I, II, § 7; *pentenill*, Ibn Wáfid, *Med. Part.*, 193.

De la mateixa etimologia l'oc. ant. *penchenilh*, fr. *pénil*, port. *penelbo*, cast. *pendejo* id.; del primitiu PECTEN ve el cast. *empeine* 'pentenill' i sd. *péttene* id.;²⁵ derivat paral·lel sic. *pittinali* «quella parte del corpo che è tra la pancia e le parti vergognose» (Pasqualini) que ja figura com «*pictinale*: hoc femur» en el vocab. de N. Valla de 1500 (*ZRPh.* XLII, 94). D'una variant d'això, transmesa pel mossàrab, deu venir el ciutadellenc *patrulla* «genitals femenins externs», «xinfant graciós» (Moll, *Misc. Alcover*, 451), si bé els detalls no s'acaben de veure clars: potser d'un PECTIN-UCULA paral·lel de PECTINICULUS (on la -N- hauria passat a -r- en el grup *t'n*); o més aviat d'un *PECTUNCULA (format com *homunculum* / *hominem*), d'on **petrunça* amb *r* repercussiva; la -a podria ser també per adaptació al nomen unitatis aràbic; *pectunculus* com a nom de petxina és conegut en llatí i antic [Varró].

¹ És falsa la notació *pinte* amb e oberta que *AlcM*⁴⁰ atribueix al Pallars etc. És ben tancada, tirant a *i*. És suposada merament a priori, pensant en la -é dels femenins lleidatans en -a (cosa que justament és peculiar del Pla de Lleida i estranya al gros del cat. occid.). — ² Potser també surt en Ausiàs, en un passatge on Bohigas ha vacil·lat en la interpretació, però a la fi (*NCl.* v, 231) es decanta per entendre 'pinta' de pentinar: el passatge no aclareix si és *pinta* o *pinte*, perquè el mot està elidit: «Amor no pot haver desordenat / ço que Déus fa --- / Mal pendrà *pint*'⁵⁰ en l'aygua sa figura: / molt menys Amor pendrà lo no disposat; / no pot estar l'aygua dins un loc rost: / axí Amor en cap d'om foll atura!» VII, 2e. — ³ En aquest també «*pinta*: peine --- con que se carda la lana; la *pinta* llemenera: lendarera». — ⁴ Deu ser més aviat l'estri en «un *pinte* de lin» a. 1389; però més aviat l'altre, en «un *pinte* xx ligaturarum sarge» a. 1361 (cf. la *ligadura* de 1420).

PINTA, 'mesura de líquids', del fr. *pinte* id., d'ori-⁶⁰

gen incert; veg. PINTA (*DECH*) per a conjectures indoeuropees; per a una seductora etimologia cèltica, veg. *PETRICÓ*. □ 1.ª doc.: 1575, OPou (secció DEL CELLER O BODEGA: «barral, brocal o *pinta* per tenir vi», *TbPu.*, 20).

Pinta 'taca', 'aspecte' etc., V. *pintar* *Pintanar*, V. *pentinar* (PINTA)

PINTAR, del ll. vg. *PINCTARE, derivat freqüentatiu del ll. PINGĒRE id., partint de *PINCTUS forma vulgar del participi clàssic PICTUS. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull etc.

«Una dona de aquella ciutat se ornave e-s *pintave* com mils podie, e estave a la finestra totes les vegades que-l rey passave per aquella carrera», «*pintar* e acolorar ses faysons e ornar sos vestiments són senyals qui signifiquen luxúria», Llull (*Merav.*, *NCl.* II, 74; *Doctr. Pu.*, § 61.6, Gili, p. 150); els moralistes medievals sovint en aquesta acc.: «A París s'esdevenç que una dona honrada s'era ornada e *pintada* fort alta-ment, e especialment s'havia posat al cap un capell de fort bells cabells manllevats», Eiximenis, *Terç*, § 719 (*NCl.* VI, 64.13). «Sent Pol --- dix-li que sabia big<u>es e taules *pintar*, e moutes d'autres maestries de entretalament», *VidesR*, 68v, i de nou 187r1, però cf. infra *depenser* (traduint «tentoria *pingere*», 179.14). «Una caxeta *pintada* on estan les relíquies» 1311 i una trentena de docs. des de llavors a 1403 en *l'InuLC*.

Pintar frescos ja es troba en el S. xv: JnEsteve en diu «*pintar* sobre lo fresc» (*LiEleg.*, 0-8-4). Entre els sentits figurats degué ser antic ja 'començar de pendre color els fruits i collites', atenuada tot seguit en el de 'tenir la collita tal o tal aspecte': «aquell terren --- és fèril --- plantada de vinyes, oliveres y altres arbres, sent abundant --- de grans, a *pintar* bé les collites, llegums, cànams y altres fruits», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 85), o 'pendre tal aspecte qualsevol afer': «Tirant --- tragué la atxa, e començà-l a soprar de colps molt fers: e com lo cavaller véu que mal se *pintava* lo joc, volgué fer axí com havia fet l'altre ---» (Ag. I, 212 = Riq., 169). Crec que fou partint de la lluna en creixent (quan apunta, i al cap d'uns quants dies, el quint), que es digué al·ludint a qualsevol procés: «no mires com *pinta*, / sinó com quinta», Carles Ros (*AdagesR*, 1735, p. 80); sembla relacionat amb això: «Les peixcadores / --- / ab tal abús, / als parçonès / e traginès, / als de la quinta, / a sobre *pinta* / los fan les barbes: / falses alarbes, / set preus demanen / ---», JRoig (*Spill*, 7470).¹

De la mateixa base llatina el port. i cast. *pintar* [S. XIII]; en oc. ant. convivia *pintar* i *pénber* (de PINGERE) des d'antic; logud. *pintare*, en el Sud d'Itàlia *pittare* (forma corresponent al part. clàssic PICTUS), mentre que les altres llengües romàniques han conservat el ll. PINGERE.

Pintar i *pintat* s'han dit amb molts matisos ampliatos o translaticis, alguns de pertanyents al llenguatge standard, el de 'descriure': «Rey n'era Atlas --- /